

**РІШЕННЯ СУДУ СПРАВЕДЛИВОСТІ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ
ЩОДО ОПОДАТКУВАННЯ ПОДАТКОМ
НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ ОПЕРАЦІЙ
ІЗ КРИПТОВАЛЮТАМИ ТА КОМЕНТАР ДО НЬОГО**

Рішення Суду Справедливості Європейського Союзу
(П'ята Палата)*

22 жовтня 2015 р.

(Категорія справи для прийняття попереднього рішення: загальна система оподаткування податком на додану вартість; Директива Ради Європейського Союзу 2006/12/ЄС про спільну систему податку на додану вартість; статті 2(1)(с) та 135(1) від (d) до (f); послуги за винагороду; операції з обміну віртуальної валюти “біткойн” на традиційні валюти; винятки)

У справі C-264/14

Запит на попереднє рішення згідно зі ст. 267 Договору про функціонування Європейського Союзу від Вищого адміністративного суду Швеції (Högsta förvaltningsdomstolen) відповідно до рішення від 27 травня 2014 р., отриманого Судом 2 червня 2014 р. у справі.

Податковий орган Швеції (Skatteverket)

проти

Девід Хедквіст (David Hedqvist)

СУД (П'ята Палата)

у складі: Т. von Danwitz (президент Четвертої Палати, що діє як президент П'ятої Палати), D. Šváby, A. Rosas (доповідач), E. Juhász and C. Vajda, Judges;

генеральний адвокат: J. Kokott;

секретар суду: С. Strömholm (адміністратор),

беручи до уваги письмове провадження та подальше слухання від 17 червня 2015 р., взявши до уваги відомості, отримані від імені:

– Податкового органу Швеції, п. М. Loeb, що діє як юридичний радник,

– Д. Хедквіста, п. А. Erasmie, адвоката, та п. F. Berndt,

– Уряду Швеції, п. А. Falk та п. Е. Karlsson, що діють як представники,

– Уряду Німеччини, п. Т. Henze та п. К. Petersen, що діють як представники,

– Уряду Естонії, п. К. Kraavi-Käerdi, що діє як представник,

– Європейської Комісії, п. L. Lozano Palacios, М. Owsiany-Hornung, К. Simonsson та

J. Enegren, що діють як агенти,

заслухавши думку генерального адвоката в засіданні від 16 червня 2015 р.,

дійшов такого

* Переклад здійснили юрист Андрій Цяцяк та стажер ЄЛИЗАВЕТА ШРАМ юридичної фірми “Sayenko Kharenko”, за загальною редакцією кандидата юридичних наук, партнера юридичної фірми “Sayenko Kharenko” Сергія Верланова.

Текст рішення англійською мовою міститься за посиланням: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=170305&doclang=EN>

Рішення

- 1 Цей запит на отримання попереднього рішення стосується тлумачення статей 2(1) та 135(1) Директиви Ради ЄС 2006/112/ЄС від 28 листопада 2006 р. про спільну систему податку на додану вартість (ОJ 2006 L 347, р. 1, далі – ПДВ Директива).
- 2 Запит було зроблено в судовому провадженні між Податковим органом Швеції (Skatteverket) та п. Девідом Хедквістом щодо попереднього рішення, прийнятого Радою податкових консультацій Швеції (Swedish Revenue Law Commission (Skatterättsnämnden)) з приводу того, чи були операції з обміну традиційних валют на віртуальну валюту “біткойн” та навпаки, які п. Хедквіст бажав здійснювати через власну компанію, об’єктом оподаткування податком на додану вартість (далі – ПДВ).

Правовий контекст

Законодавство Європейського Союзу

- 3 У статті 2 ПДВ Директиви вказано:
‘1. ПДВ оподатковуються такі операції:
(а) поставка товарів за винагороду в межах території Держави-члена платником податку, що діє як такий;
<...>
(с) поставка послуг за винагороду в межах території Держави-члена платником податку, що діє як такий;
<...>’.
- 4 У частині 1 ст. 14 ПДВ Директиви вказано:
“Поставка товарів” означає передання права на розпорядження рухомим майном власнику’.
- 5 У частині 1 ст. 24 ПДВ Директиви вказано:
“Поставка послуг” означає будь-яку операцію, що не є поставкою товарів’.
- 6 У статті 135 ПДВ Директиви вказано:
‘(1) Держави-члени звільняють від оподаткування:
<...>
(d) операції, зокрема передавальні, пов’язані з депозитними і поточними рахунками, платежами, переказами, боргами, чеками та іншими обіговими інструментами, але за винятком стягнення боргу;
(e) операції, зокрема передавальні, пов’язані з валютою, банкнотами і монетами, які використовуються як законний засіб платежу, за винятком предметів колекціонування на кшталт золота, срібла та інших металевих монет і банкнот, які зазвичай не використовуються як законний засіб платежу, або нумізматичних монет;
(f) операції, включаючи передання, але не управління частками в компаніях або асоціаціях, борговими та іншими цінними паперами, за винятком правостановлюючих документів на товари, а також прав або цінних паперів, зазначених у ст. 15(2);
<...>’.

Законодавство Швеції

- 7 Відповідно до параграфу 1 розділу 1 Закону про ПДВ (1994:200) (Mervärdesskattelagen (1994:200), далі – Закон про ПДВ), ПДВ сплачується державі за постачання на території країни товарів або послуг, що підлягають оподаткуванню, здійснених платником податків, який діє як такий.
- 8 Відповідно до параграфу 23(1) розділу 3 Закону про ПДВ, банкноти і монети, які використовуються як законний засіб платежу, за винятком предметів колекціонування

на кшталт золота, срібла та інших металевих монет і банкнот, які зазвичай не використовуються як законний засіб платежу або становлять нумізматичний інтерес, звільняються від сплати ПДВ.

- 9 Параграф 9 розділу 3 Закону про ПДВ вказує, що поставка банківських і фінансових послуг та операції з цінними паперами й аналогічні операції звільняються від оподаткування. Банківські та фінансові послуги не включають нотаріальну діяльність, стягнення заборгованості або адміністративні послуги, що стосуються факторингу або лізингу складських приміщень.

Суть спору в основному процесі та питання, подані для прийняття попереднього рішення

- 10 Пан Хедквіст через компанію бажає надавати послуги обміну традиційної валюти на віртуальну валюту “біткойн” і навпаки.
- 11 Для довідки: віртуальна валюта “біткойн” використовується переважно для платежів між приватними особами через мережу Інтернет та в деяких онлайн-магазинах, які приймають цю валюту. Вона не має єдиного емітента, а натомість створюється безпосередньо в мережі за допомогою спеціального алгоритму. Система віртуальної валюти “біткойн” дає змогу анонімно володіти та переказувати “біткойн” у мережі між користувачами, які є власниками “біткойн” адрес. “Біткойн” адресу можна порівняти з номером банківського рахунку.
- 12 Посилаючись на звіт Європейського центрального банку про віртуальні валюти за 2012 р., Суд заявляє, що віртуальна валюта може бути визначена як тип нерегульованих цифрових грошей, що емітуються та контролюються його розробниками і приймаються членами певної віртуальної спільноти. Віртуальна валюта “біткойн” є однією з віртуальних валютних схем із “двостороннім потоком”, яку користувачі можуть купувати та продавати на основі обмінного курсу. Зважаючи на їхнє використання у реальному світі, такі віртуальні валюти є аналогічними іншим конвертованим валютам. Вони дають можливість купувати як реальні, так і віртуальні товари та послуги. Віртуальні валюти відрізняються від електронних грошей, як визначено Директивою 2009/110/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 16 вересня 2009 р. щодо започаткування і здійснення діяльності установами – емітентами електронних грошей та пруденційний нагляд за ними, що вносить зміни до директив 2005/60/ЄС та 2006/48/ЄС та скасовує Директиву 2000/46/ЄС (ОJ 2009 L 267, с. 7), оскільки, на відміну від таких грошей, віртуальні валюти не виражені в традиційних одиницях обліку, таких як євро, а натомість виражені у віртуальних одиницях обліку, таких як “біткойн”.
- 13 Суд заявляє, що операції, передбачені п. Хедквістом, мають здійснюватися в електронному вигляді за допомогою веб-сайту компанії. Компанія буде купувати одиниці віртуальної валюти “біткойн” безпосередньо в приватних осіб та компаній або на міжнародних обмінних сайтах. У подальшому компанія перепродаватиме одиниці через сайт обміну або зберігатиме їх. Вона також продаватиме одиниці приватним особам або компаніям, які розміщують замовлення на її веб-сайті. У випадку, коли клієнт прийняв запропоновану компанією п. Хедквіста ціну у шведських кронах та платіж отримано, продані одиниці віртуальної валюти “біткойн” автоматично перераховуються на вказану “біткойн” адресу. Віртуальні грошові одиниці “біткойн”, продані компанією, є такими, що компанія купила безпосередньо на сайті обміну після того, як клієнт розмістив замовлення, або такими, які компанія вже мала в наявності. Ціна, запропонована компанією для клієнтів, базуватиметься на поточній ціні на конкретному сайті обміну, до якої буде доданий певний відсоток. Різниця між ціною придбання та ціною продажу є прибутком компанії п. Хедквіста. Компанія не стягуватиме будь-які інші збори.

- 14 Операції, які п. Хедквіст має намір проводити, обмежуються купівлею та продажем віртуальних валютних одиниць “біткойн” в обмін на традиційні валюти, такі як шведська крона, або навпаки. Із наведеного не вбачається, що ці операції включають платежі, здійснені за допомогою “біткойну”.
- 15 Перед здійсненням таких операцій п. Хедквіст звернувся із запитом на отримання попередньої консультації до Ради податкових консультацій Швеції (Swedish Revenue Law Commission (Skatterättsnämnden)) з метою з’ясування питання, чи сплачується ПДВ при купівлі та продажу віртуальних валютних одиниць “біткойн”.
- 16 У консультації від 14 жовтня 2013 р. Рада податкових консультацій Швеції (Swedish Revenue Law Commission (Skatterättsnämnden)), беручи за основу рішення *Першого національного банку Чикаго* (C-172/96, ЄС:С:1998:354) встановила, що п. Хедквіст надаватиме послуги обміну за винагороду. Однак вона визнала, що такі послуги обміну охоплюються винятками відповідно до параграфу 9 глави 3 Закону про ПДВ.
- 17 На думку Ради податкових консультацій Швеції (Swedish Revenue Law Commission (Skatterättsnämnden)), віртуальна валюта “біткойн” – це засіб платежу, який використовується подібно до законних засобів платежу. Крім того, термін “законний платіжний засіб”, вказаний у ст. 135(1)(e) ПДВ Директиви, використовується для обмеження обсягу винятків щодо банкнот та монет. Отже, на думку Ради податкових консультацій Швеції (Swedish Revenue Law Commission (Skatterättsnämnden)), цей термін вживається у значенні, що стосується лише банкнот і монет, а не валют. Таке тлумачення також послідовне з цілями винятків, передбачених у ст. 135(1)(b)–(g) ПДВ Директиви, а саме з метою уникнення ускладнень, пов’язаних із поставкою фінансових послуг, що є об’єктом оподаткування ПДВ.
- 18 Податковий орган Швеції (Skatteverket) оскаржив рішення Ради податкових консультацій Швеції (Swedish Revenue Law Commission (Skatterättsnämnden)) до Вищого адміністративного суду Швеції (Högsta förvaltningsdomstolen), стверджуючи, що послуга, щодо якої поданий запит п. Хедквіста, не охоплюється винятками, передбаченими у параграфі 9 глави 3 Закону про ПДВ.
- 19 Пан Хедквіст заявляє, що скарга Податкового органу Швеції (Skatteverket) повинна бути відхилена, а попереднє рішення Ради податкових консультацій Швеції (Swedish Revenue Law Commission (Skatterättsnämnden)) підлягає підтвердженню.
- 20 Суд вважає, що з рішення *Першого національного банку Чикаго* (C-172/96, ЄС:С:1998:354) можна зробити висновок, що операції з обміну віртуальної валюти на традиційну валюту та навпаки за плату, яка дорівнює різниці між ціною придбання, що сплачується оператором, та отриманою ним ціною продажу, є поставкою послуг за винагороду. У такому випадку виникає запитання про те, чи такі операції охоплюються одним із винятків щодо фінансових послуг, викладених у ст. 135(1) ПДВ Директиви, а саме тих, що встановлені в пунктах (d)–(f).
- 21 Маючи сумніви щодо того, чи застосовується один із таких винятків до таких операцій, Вищий адміністративний суд Швеції (Högsta förvaltningsdomstolen) вирішив зупинити провадження і направити до Суду Справедливості Європейського Союзу такі питання для розгляду та прийняття попереднього рішення:
  1. Чи означає зміст ст. 2(1) ПДВ Директиви, що операції, які описані як обмін віртуальної валюти на традиційну валюту і навпаки, що здійснюються за винагороду на користь постачальника за визначеним обмінним курсом, є поставкою послуг за винагороду?
  2. Якщо так, то чи означає зміст ст. 135(1) цієї Директиви, що зазначені вище обмінні операції звільнені від оподаткування?

Питання, що подані для розгляду

Перше питання

- 22 По першому питанню Суд запитує, по суті, чи означає зміст ст. 2(1)(с) ПДВ Директиви, що операції, які є предметом розгляду в основній справі, які полягають в обміні традиційних валют на одиниці віртуальної валюти “біткойн” і навпаки, за винагороду, яка дорівнює різниці між, з одного боку, ціною, сплаченою оператором для купівлі валюти, а з другого – ціною, за яку він продає валюту своїм клієнтам, вважаються поставкою послуг у межах значення цієї статті.
- 23 У статті 2(1) ПДВ Директиви вказується, що поставка товарів за винагороду в межах території держави-члена платником податку, що діє як такий, підлягає оподаткуванню ПДВ.
- 24 Потрібно розуміти, по-перше, що віртуальна валюта “біткойн” із двостороннім потоком, яка буде обмінюватися на традиційні валюти в контексті обмінних операцій, не може бути охарактеризована як “матеріальне майно” (tangible property) у значенні ст. 14 ПДВ Директиви, враховуючи, що, як зазначила генеральний адвокат у п. 17 свого Висновку, віртуальна валюта не має ніякого іншого призначення, окрім як бути платіжним засобом.
- 25 Те саме стосується традиційних валют – грошових коштів, які слугують законним платіжним засобом (див. у цьому контексті рішення *Першого національного банку Чикаго*, С-172/96, ЄС:С:1998:354, параграф 25).
- 26 Отже, операції, що є предметом розгляду в основному провадженні, які полягають в обміні різних засобів оплати, не підпадають під поняття “поставка товарів”, що викладене у ст. 14 ПДВ Директиви. За таких обставин ці операції є поставкою послуг у значенні ст. 24 ПДВ Директиви.
- 27 По-друге, щодо поставки послуг за винагороду, то слід нагадати, що поставка послуг здійснюється “за винагороду” у значенні ст. 2(1)(с) ПДВ Директиви, і тому підлягає оподаткуванню ПДВ, тільки якщо існує прямий зв’язок між послугами та винагородою, отриманою платником податку (рішення у справах *Loyalty Management UK* та *Vaxi Group*, С-53/09 та С-55/09, ЄС:С:2010:590, параграф 51, цитоване прецедентне право і рішення у справі *Serebryannoy vek*, С-283/12, ЄС:С:2013:599, параграф 37). Такий прямий зв’язок встановлюється, якщо між постачальником послуг та споживачем, між якими існує зустрічне виконання, винагорода, отримана постачальником послуги, що становить фактичну винагороду, надану одержувачу в обмін на послугу (рішення у справі *Le Rayon d’Or*, С-151/13, ЄС:С:2014:185, параграф 29 та цитоване прецедентне право).
- 28 Щодо основної справи, то з матеріалів, поданих до Суду, зрозуміло, що існують двосторонні правовідносини між компанією п. Хедквіста та іншою стороною договору, в яких сторони взаємно погоджуються щодо переказу суми певної валюти та отримання відповідної вартості у віртуальній валюті з двонаправленим потоком або навпаки. Також зрозуміло, що компанія п. Хедквіста за надання послуг отримує винагороду, що дорівнює маржі, яку вона включить у розрахунок обмінного курсу, за яким готова продавати та купувати відповідні валюти.
- 29 Суд уже визнав, що для визначення того, чи здійснюється поставка послуг оплатно, не має значення те, чи не виражається винагорода у вигляді сплати комісії або певних зборів (рішення *Першого національного банку Чикаго*, С-172/96, ЄС:С:1998:354, параграф 33).
- 30 З огляду на зазначене слід сказати, що операції, які є предметом дослідження в основному провадженні, становлять поставку послуг за винагороду, яка має прямий зв’язок із наданою послугою, тобто поставка послуг за винагороду в значенні ст. 2(1)(с) ПДВ Директиви.

31 Отже, відповідь на перше запитання є такою: згідно зі змістом ст. 2(1)(с) ПДВ Директиви операції, що є предметом розгляду в основному провадженні справи та полягають в обміні традиційних валют на одиниці віртуальної валюти “біткойн” і навпаки, здійснюються в обмін на виплату суми, що дорівнює різниці між, з одного боку, ціною, сплаченою оператором при купівлі валюти, а з другого боку, ціною, за яку він продає цю валюту своїм клієнтам, становить поставку послуг за винагороду в значенні цієї статті.

Друге питання

32 За другим питанням Суд запитує, по суті, чи вказує зміст ст. 135(1)(d)–(f) ПДВ Директиви, що звільняються від оподаткування ПДВ операції з поставки послуг як ті, що розглядаються в основному провадженні справи, та які полягають в обміні традиційних валют на одиниці віртуальної валюти “біткойн” і навпаки, та які здійснюються в обмін на виплату суми, що дорівнює різниці між, з одного боку, ціною, сплаченою оператором при купівлі валюти, а з другого боку, ціною, за яку він продає цю валюту своїм клієнтам.

33 Передусім слід пам’ятати, що відповідно до прецедентної практики Суду, винятки, викладені у ст. 135(1) ПДВ Директиви, є незалежними концепціями законодавства ЄС, метою яких є уникнення розбіжностей у застосуванні системи ПДВ між державами-членами (див., зокрема, рішення у справі *Skandinaviska Enskilda Banken*, C-540/09, ЄС:С:2011:137, параграф 19, цитоване прецедентне право, рішення у справі *DTZ Zadelhoff*, C-259/11, ЄС:С:2012:423, параграф 19).

34 Також відповідно до визначеної прецедентної практики терміни, що використовуються для визначення таких винятків, мають тлумачитися чітко, оскільки вони є винятками із загального принципу про оподаткування усіх послуг ПДВ, які надаються за винагороду платником податку (рішення у справах *Ludwig*, C-453/05, ЄС:С:2007:369, параграф 21, і *DTZ Zadelhoff*, C-259/11, ЄС:С:2012:423, параграф 20).

35 Однак тлумачення цих термінів повинно бути послідовним цілям, що переслідуються винятками, викладеними у ст. 135(1) ПДВ Директиви, і відповідати вимогам принципу фіскального нейтралітету, властивому загальній системі оподаткування ПДВ. Таким чином, вимога чіткої інтерпретації не означає, що терміни, які використовуються для визначення винятків, зазначених у ст. 135(1), повинні тлумачитися таким чином, щоб позбавити такі винятки їхньої дії (див., зокрема, рішення у справах: *Don Bosco Onroerend Goed*, C-461/08, ЄС:С:2009:722, параграф 25; *DTZ Zadelhoff*, C-259/11, ЄС:С:2012:423, параграф 21; та *J. J. Komen en Zonen Beheer Heerhugowaard*, C-326/11, ЄС:С:2012:461, параграф 20).

36 У зв’язку з цим із прецедентної практики Суду впливає, що мета винятків, викладених у ст. 135(1)(d)–(f) ПДВ Директиви, полягає, зокрема, в уникненні труднощів, пов’язаних із визначенням оподаткованої суми та суми вираховуваного ПДВ (див., зокрема, рішення у справі *Velvet & Steel Immobilien*, C-455/05, ЄС:С:2007:232, параграф 24, наказ у справі *Tiercé Ladbroke*, C-231/07 та C-232/07, ЄС:С:2008:275, параграф 24).

37 Крім того, операції, звільнені цими положеннями від оподаткування ПДВ, за своїм характером є фінансовими операціями, незважаючи на те, що вони необов’язково повинні виконуватись банками або фінансовими установами (див. рішення у справі *Velvet & Steel Immobilien*, C-455/05, ЄС:С:2007:232, параграфи 21 і 22, цитоване прецедентне право, рішення у справі *Granton Advertising*, C-461/12, ЄС:С:2014:1745, параграф 29).

38 Що стосується насамперед винятків, викладених у ст. 135(1)(d) ПДВ Директиви, то слід нагадати, що відповідно до цього положення держави-члени повинні звільняти від оподаткування операції, пов’язані, зокрема, із депозитними і поточними рахун-

- ками, платежами, переказами, борговими зобов'язаннями, чеками та іншими обіговими інструментами”.
- 39 Операції, звільнені цим положенням від оподаткування, визначаються відповідно до природи наданих послуг. Для того щоб вважатись операціями, звільненими від оподаткування, ці послуги мають розглядатися у загальних рисах як окремі цілі, що відповідають конкретним основним функціям послуги, описаної в цьому положенні (див. рішення у справі *Axa UK*, C-175/09, ЄС:С:2010:646, параграфи 26 та 27, та цитоване прецедентне право).
- 40 Із формулювання ст. 135(1)(d) ПДВ Директиви, яка розглядалась у світлі рішення у справі *Granton Advertising* (C-461/12, ЄС:С:2014:1745, параграфи 37 та 38), зрозуміло, що операції, зазначені в цьому положенні, стосуються послуг або інструментів, які діють як спосіб переказу грошей.
- 41 Крім того, як зазначила генеральний адвокат у пунктах 51 та 52 свого Висновку, це положення не поширюється на операції щодо грошей як таких, які є предметом конкретного положення, а саме ст. 135(1)(e) ПДВ Директиви.
- 42 Віртуальна валюта “біткойн”, будучи договірним засобом оплати, не може розглядатись як поточний рахунок, депозитний рахунок, платіж або переказ. Крім того, на відміну від боргу, чеків та інших оборотних інструментів, зазначених у ст. 135(1)(d) ПДВ Директиви, віртуальна валюта біткойн – це прямий платіжний засіб між операторами, які його приймають.
- 43 Отже, операції, як ті, що розглядаються в основному провадженні справи, не підпадають під дію винятків, передбачених у цьому положенні.
- 44 По-друге, що стосується винятків, викладених у ст. 135(1)(e) ПДВ Директиви, то це положення передбачає, що держави-члени повинні звільнити операції, що включають, зокрема, “валюти [і] банкноти та монети, що використовується як законний платіжний засіб”.
- 45 У зв'язку з цим слід нагадати, що поняття, які використовуються у цьому положенні, повинні тлумачитися та застосовуватися однаково незалежно від мови ЄС, обраної для цього (див. рішення у справі *Velvet & Steel Immobilien*, C-455/05, ЄС:С:2007:232, параграф 16, цитоване прецедентне право та рішення у справі *Commission v Spain*, C-189/11, ЄС:С:2013:587, параграф 56).
- 46 Як згадує генеральний адвокат у пунктах 31–34 свого Висновку, різні редакції мовної версії ст. 135(1)(e) ПДВ Директиви не дають змоги без сумніву визначити, чи застосовується це положення тільки до операцій, що стосуються традиційних валют, чи, на противагу, воно також має на меті охопити операції, пов'язані з іншою валютою.
- 47 Зважаючи на існування мовних відмінностей, обсяг виразу, про який ідеться, не може бути визначений на підставі тлумачення, яке є виключно текстуальним. Тому цей вираз слід тлумачити з урахуванням контексту, в якому він використовується, а також цілей та схем ПДВ Директиви (див. рішення у справі *Velvet & Steel Immobilien*, C-455/05, ЄС:С:2007:232, параграф 20, цитоване прецедентне право та рішення у справі *Commission v Spain*, C-189/11, ЄС:С:2013:587, параграф 56).
- 48 Як зазначається у параграфах 36 та 37 цього рішення, винятки, викладені у ст. 135(1)(e) ПДВ Директиви, покликані пом'якшити труднощі, пов'язані з визначенням суми до оподаткування та суми ПДВ, що виникають у контексті оподаткування фінансових операцій.
- 49 Операції, пов'язані з нетрадиційними валютами, тобто валютами іншими, ніж ті, що є законними платіжними засобами в одній або декількох країнах, доки такі валюти приймаються сторонами операції як альтернатива законному платіжному засобу і не мають іншого призначення, ніж як бути засобом оплати, є фінансовими операціями.

- 50 Крім того, як п. Хедквіст заявив, по суті, під час слухання справи, зокрема у випадку біржових операцій, труднощі, пов'язані з визначенням суми оподаткування та суми ПДВ, можуть бути аналогічними, незалежно від того, чи це обмін традиційних валют, які зазвичай повністю звільнюються від оподаткування відповідно до ст. 135(1)(e) ПДВ Директиви, чи це обмін таких валют на віртуальні валюти з двостороннім потоком, які, не будучи законним платіжним засобом, є засобом платежу, прийнятим сторонами операції, і навпаки.
- 51 Отже, з контексту та цілей ст. 135(1)(e) випливає, що тлумачення цього положення як такого, що охоплює лише операції, пов'язані з традиційними валютами, позбавить його частини своєї дії.
- 52 Щодо основного провадження справи, загальновідомим є те, що віртуальна валюта “біткойн” не має іншого призначення, ніж бути засобом платежу, і що така мета прийнята певними операторами.
- 53 Таким чином, вбачається, що ст. 135(1)(e) ПДВ Директиви також охоплює поставку послуг, що розглядаються в основному провадженні справи, та які полягають в обміні традиційних валют на одиниці віртуальної валюти “біткойн” і навпаки, та які здійснюються в обмін на виплату суми, що дорівнює різниці між, з одного боку, ціною, сплаченою оператором при купівлі валюти, а з другого боку, ціною, за яку він продає цю валюту своїм клієнтам.
- 54 Що стосується винятків, викладених у ст. 135(1)(f) ПДВ Директиви, достатньо вказати, що це положення охоплює, зокрема, операції з “акціями, частками в компаніях або асоціаціях, борговими та іншими цінними паперами”, а саме цінними паперами, що надають право власності на юридичних осіб та “іншими цінними паперами”, які можуть бути порівняні за своїм характером з іншими цінними паперами, спеціально зазначеними в цьому положенні (рішення у справі *Granton Advertising*, C-461/12, ЄС:С:2014:1745, параграф 27).
- 55 Загальновідомим є той факт, що віртуальна валюта “біткойн” не є ні цінним папером, що забезпечує право власності, ні прирівняним до нього цінним папером.
- 56 Отже, операції, що розглядаються в основному провадженні справи, не підпадають під обсяг винятків, викладених у ст. 135(1)(f) ПДВ Директиви.
- 57 Враховуючи викладене вище, відповіддю на друге запитання є:
 – зміст ст. 135(1)(e) ПДВ Директиви підлягає такому тлумаченню, що поставка послуг, які розглядаються в основному провадженні справи, що полягають в обміні традиційних валют на одиниці віртуальної валюти “біткойн” і навпаки, та які здійснюються в обмін на виплату суми, що дорівнює різниці між, з одного боку, ціною, сплаченою оператором при купівлі валюти, а з другого боку, ціною, за яку він продає цю валюту своїм клієнтам, є операціями, звільненими від сплати ПДВ, у значенні цього положення;
 – зміст ст. 135(1) у пунктах (d) та (f) ПДВ Директиви підлягає такому тлумаченню, що така поставка послуг не підпадає під дію цих положень.

Витрати

- 58 Оскільки таке провадження є для сторін основного провадження етапом у розгляді справи в національному суді, рішення стосовно судових витрат ухвалюється на розсуд вказаного суду. Витрати, понесені при поданні зауважень до Суду, інших, ніж витрати цих сторін, не підлягають відшкодуванню.

На цих підставах Суд (П'ята Палата) постановляє:

- 1. Стаття 2(1)(c) Директиви Ради ЄС 2006/112/ЄС від 28 листопада 2006 р. про спільну систему податку на додану вартість повинна тлумачитись як така, що означає, що операції, як ті, що розглядаються в основному провадженні справи, які**

полягають в обміні традиційної валюти на одиниці віртуальної валюти “біткойн” і навпаки, та які здійснюються в обмін на виплату суми, що дорівнює різниці між, з одного боку, ціною, сплаченою оператором при купівлі валюти, а з другого боку, ціною, за яку він продає цю валюту своїм клієнтам, є поставкою послуг за винагороду в межах значення цієї статті.

2. Стаття 135(1)(e) Директиви 2006/112 має тлумачитись так: поставка послуг, таких як ті, що розглядаються в основному провадженні справи, які полягають в обміні традиційних валют на одиниці віртуальної валюти “біткойн” і навпаки, та які здійснюються в обмін на виплату суми, що дорівнює різниці між, з одного боку, ціною, сплаченою оператором при купівлі валюти, а з другого боку, ціною, за яку він продає цю валюту своїм клієнтам, є операціями, звільненими від оподаткування ПДВ, у значенні цього положення.

Стаття 135(1) у пунктах (d)–(f) Директиви 2006/112 має тлумачитись як така, що означає, що така поставка послуг не підпадає під дію цих положень.

[Підписи]

КОМЕНТАР ДО РІШЕННЯ*

У контексті зростання світового інтересу до криптовалют (віртуальних валют) актуальним є питання законодавчого врегулювання суспільних відносин, пов'язаних із їхнім статусом та обігом в Україні. Так, на сьогодні вже зареєстровано низку законопроектів про обіг криптовалют в Україні. Однак не вирішеним та дискусійним залишається питання оподаткування податку на додану вартість (далі – ПДВ) операцій із їхнім використанням. Новизна цього явища та певний рівень технологічної складності потребують проведення законотворцями аналізу як відповідних правовідносин, так і властивостей криптовалют.

Зважаючи на потребу в такому дослідженні і задекларовані в Угоді про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (далі – ЄС) наміри щодо адаптації та наближення чинного законодавства України до законодавства ЄС, актуальним вбачається аналіз відповідної судової практики Суду Справедливості Європейського Союзу (далі – Суд).

Зокрема, 22 жовтня 2015 р. за наслідками розгляду звернення, отриманого від Вищого адміністративного суду Швеції, Судом було прийнято рішення у спорі між Податковим органом Швеції та Д. Хедквістом. У процесі розгляду цієї справи Суд з'ясував, чи є об'єктом оподаткування ПДВ операції з обміну віртуальних валют на традиційні валюти і навпаки.

* Автор: Сергій Верланов, кандидат юридичних наук, партнер юридичної фірми “Sayenko Kharenko”.

Аналізуючи природу правовідносин між учасниками таких операцій, Суд наводить висновки стосовно ознак, якими наділені віртуальні валюти, зокрема “біткойн”, серед яких можна виокремити такі основні:

1. Віртуальна валюта “біткойн” не може бути охарактеризована як “матеріальне майно” (п. 24 рішення).
2. Операції, що є предметом розгляду справи, які полягають в обміні різних засобів оплати, не підпадають під поняття “поставка товарів”, що викладене у ст. 14 ПДВ Директиви (п. 26 рішення).
3. Перекази віртуальних валют не потребують участі банків та інших фінансових установ (п. 37 рішення).
4. Операції, пов’язані з нетрадиційними валютами допоки такі валюти приймаються сторонами операції як альтернатива законному платіжному засобу і не мають іншого призначення, ніж як бути засобом оплати, є фінансовими операціями (п. 49 рішення).
5. Віртуальна валюта “біткойн” не має іншого призначення, ніж бути засобом платежу, і таке призначення прийняте учасниками операції (п. 52 рішення).
6. Послуги з обміну традиційних валют на одиниці віртуальної валюти “біткойн” і навпаки звільняються від оподаткування ПДВ відповідно до змісту ст. 135(1)(e) ПДВ Директиви (п. 57 рішення). Висновки щодо ознак віртуальних валют і методологія аналізу правовідносин з їхнього обігу, що знайшли своє відображення у рішенні Суду у цій справі, можуть слугувати як відправною точкою, так і орієнтиром при розробці відповідного законодавства в Україні.

Однак слід пам’ятати, що звільнення від оподаткування ПДВ операцій з обміну традиційних валют на віртуальні валюти (та навпаки) не ґрунтується на наявності у “біткойна” певного спеціального статусу. Радше висновки Суду аргументовані наявністю у віртуальних валют ознак, схожих на ознаки традиційних валют і застосуванням принципу технологічної нейтральності законодавства ЄС. А отже, питання оподаткування ПДВ операцій з криптовалютами потенційно залежить від правового статусу останніх, що може бути визначено в Україні на законодавчому рівні вже найближчим часом.